

Геопросторові риси електоральних результатів областей Подільського регіону

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка,
м. Тернопіль
e-mail: kuzyshyn_a@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена порівняльному аналізу виборчого процесу в областях подільського регіону на прикладі чергових виборів до Верховної Ради 2006 та 2012 років. Зокрема проаналізовано особливості електоральної активності, відмічено адміністративні одиниці областей з максимальними та мінімальними показниками електоральної активності та зроблено спробу обґрунтування таких показників. Основна увага приділена оцінці електоральної прихильності населення досліджуваних областей в розрізі адміністративних районів та визначено ідеологічні уподобання виборців. Такий аналіз дозволяє сформуувати бачення майбутньої прихильності населення до політичних об'єднань певного ідеологічного спрямування.

Ключові слова: вибори, електоральна прихильність, партійна прихильність, адміністративні одиниці, територіальна організація виборчого процесу, нарізка виборчих округів.

Предметом дослідження електоральної географії є територіальні особливості розподілу виборчих уподобань населення та їх результати, а також мотивація вибору електорату, при чому ці дослідження проводяться не лише стосовно якогось конкретного виборчого процесу, а в контексті з попередніми результатами електоральних досліджень. Таким чином створюється загальна картина регіональних відмінностей електоральної підтримки населення, а також її динаміка, стійкість та мінливість в часовому вимірі. А отже, регіональні результати виборчої прихильності є відзеркаленням ідеологічної прихильності населення. Розкриттю особливостей такої прихильності на прикладі Подільських областей за результатами чергових парламентських виборів 2006 та 2012 рр. присвячена наша публікація.

Дослідження в електоральній царині сьогодні проводяться науковцями багатьох наукових напрямків, а тому мають яскраво виражений міждисциплінарний характер. Ця проблема залишається в центрі уваги фахівців політичної історії (Н. Антонюк, Я. Грицака, Я. Дашкевича, Г. Касьянова, В. Сергійчука, І. Козловський та ін.). Багато в цьому напрямку працюють політологи та політичні аналітики (Т. Батенко, В. Євтух, О. Картунов, О. Майборода, П. Надолішній, Л. Нагорна, І. Онищенко, М. Панчук, В. Потульницький, С. Сворах, В. Трощинський та ін.). Вітчизняні географи М. Багров, М. Дністрянський, А. Доценко, А. Ковальчук, О. Любіцева, В. Миронюк, К. Мезенцев, С. Павлов, І. Ровенчак, О. Топчієв, О. Хомра, О. Шаблій, та ін. розглядали дану проблематику на загальноукраїнському або регіональному рівні з позиції геопросторового аналізу.

Метою проведеного дослідження була геопросторова оцінка результатів парламентських виборів 2006 та 2012 рр. в подільських областях з метою динаміки політичних та ідеологічних уподобань населення регіону.

В ході підготовки даної публікації нами ставились наступні завдання:

- проаналізувати електоральну прихильність населення подільських областей в світлі чергових Парламентських виборів 2006 та 2010 років;
- визначити трендові тенденції електоральної прихильності за результатами виборів до Верховної Ради України;
- спрогнозувати електоральну активність та електоральну прихильність населення подільських областей.

Основою суспільного розвитку регіонів держави сьогодні традиційно виступає показник політичної свідомості та політичної активності населення, що найяскравіше прослідковується в форматі виборів. Вони не лише представляють волевиявлення населення, а дозволяють спрогнозувати настрої місцевих мешканців стосовно політичної, економічної та соціальної політики в певному регіоні. Тому принципово важливо проводити такі дослідження з позиції комплексного електорального аналізу, що дає уявлення про формування та особливості нарізки виборчих округів, політичну активність населення шляхом оцінки кількісного показнику тих, що голосують та геопросторової прихильності населення до певних ідей та поглядів шляхом підтримки відповідних політичних партій.

За об'єкт дослідження нами було обрано області Подільського регіону, які характеризуються територіальною близькістю розташування, але не завжди однаковими рисами суспільного та господарського устрою, як традиційно мають своє відображення в електоральній поведінці населення. Водночас варто зазначити, що мета такого дослідження не лише показати зміну електоральних уподобань населення досліджуваних обласних регіонів, а й продемонструвати динаміку змін цікавості

виборців досліджуваних областей в контексті електоральної прихильності шляхом виявлення волевиявлення.

В процесі підготовки статті нами було опрацьовано значний статистичний матеріал з сайту Центральної виборчої комісії, що було зібрано в кілька аналітичних таблиць, які за браком обсягу не могли бути вміщені в даній публікації, але послужили основою для проведення аналізу виборчого процесу в досліджуваних областях.

Вибори 2006 до Верховної Ради України відбувались в умовах суттєвого поглиблення територіально-політичного розколу між регіонами України. І навіть в областях традиційно патріотичного спрямування, якими варто вважати обраний регіон дослідження, відбулись певні зміни в конфігурації політичної підтримки населення та його активності. В першу чергу варто відмітити певне розчарування діяльністю Президента В. Ющенка, а тому лідируючі позиції в переважній більшості адміністративних районів Подільських областей зайняв Блок Юлії Тимошенко. Якщо оцінювати в розрізі адміністративних областей, то максимальна підтримка блоку була в м. Хмельницькому (45,5 %), Кременецькому та Шумському (44 %), Бережанському, Зборівському та Козівському районах Тернопільської області, м. Вінниці (40,5 %), Немірівському та Тиврівському (40 %) районах Вінницької області.

Партія «Наша Україна» отримала другу позицію, дещо поступившись лідеру, але традиції підтримки націонал-патріотичних сил інерційно обумовили прихильність до цієї політичної сили не зважаючи на загальне розчарування цією партійною організацією. В Крижопільському, Піщанському, Томашпільському, Чечельницькому районах Вінницької області цю партію підтримало майже 31 % виборців, Борщівському та Заліщицькому районах Тернопільської області – 41,6 %, Дунаєвецькому та Чемеровецькому районах Хмельницької області – 23 %.

В регіоні значну підтримку отримали і інші націонал-патріотичні сили, які щоправда, не подолали загалом в Україні необхідного прохідного бар'єру. Зокрема це Український Народний Блок Костенка і Плюща, Громадський блок «ПОРА-ПРП», Українська консервативна партія, Народний Рух України за єдність. Негативною рисою варто вважати те, що дані партії «відтягнули» на себе частку голосів національно налаштованого електорату, який міг би забезпечити проходження більшої частки повноважних представників того ідеологічного напрямку, який їм загалом близький. За партії цього блоку проголосувало 17,4 % в м. Тернополі, Підволочиському та Теребовлянському районах Тернопільської області, понад 7,4 % в Барському, Мурованокориловецькому та Шаргородському районах Вінницької області, 6,7 % в Дунаєвецькому та Чемеровецькому районах Хмельницької області. Фактично впадовання виборців, що віддали за згадані партії голоси, не були враховані, а відповідно, націонал-патріотичні сили недоотримали певну кількість депутатських мандатів.

Вузько зорієнтованим був електорат право-центристських партійних угруповань (Соціально-Християнська партія, Блок Юрія Кармазіна, Блок Лазаренка, Виборчий блок «Євген Марчук – Єдність», Блок Бориса Олійника та Михайла Сироти; на цих же ідеологічних позиціях тоді виступала Соціалістична партія України, але їй вдалось пройти до Парламенту України). За виключенням Соціалістичної партії України, інші партії цього ідеологічного спрямування мали загалом не значну підтримку електорату. Так, у Вінницькій області Соціалістична партія України мала мінімальну підтримку в обласному центрі (8,3 %), а в решті адміністративних районів області підтримка коливалась від 12,6 % в Козятинському та Калинівському районах до 20 % в Гайсинському, Іллінецькому та Теплицькому районах. Інші партії цього ідеологічного спрямування підтримало в межах 2 % виборців, що не суттєво вплинуло на загальнообласну оцінку електоральної прихильності населення.

Подібні показники прихильності виборців були властиві і для Хмельницької області, але з загальною тенденцією послаблення цієї ідеологічної течії. Соціалістична партія України мала підтримку від 8,1 % в Красилівському та Хмельницькому районах і до 13 % в Білогірській, Ізяславській, Теофіпольській.

В Тернопільській області партії цього спрямування мали не значну підтримку і в деяких адміністративних районах (Бережанський, Зборівський, Козівський) навіть сумарно не подолали необхідного прохідного бар'єру. В обласному центрі, а також Збаразькому та Лановецькому районах за партії цього спрямування сумативно проголосувало дещо більше 5 % виборців, що підтверджує зменшення інтересу до подібної ідеології в західному напрямку в межах України загалом та Подільських областей зокрема.

Центристські партії, що відзначались загалом ліберально-економічним характером ідеології, мали не значну підтримку в подільських областях. Водночас перелік партій цього напрямку є досить значним – Партія регіонів, Народний Блок Литвина, НДП, Партія «Відродження», Партія Зелених України, Українська партія «Зелена планета», Партія «Віче», «Опозиційний блок «НЕ ТАК!», Партія національно-економічного розвитку України, Політична партія «Партія екологічного порятунку «ЕКО+25%», Українська партія честі, боротьби з корупцією та організованою злочинністю, Партія патріотичних сил України, Соціально-екологічна партія «Союз. Чорнобиль. Україна.», Всеукраїнська партія Народної Довіри, Політична партія «Третя Сила», Політична партія «Трудова Україна», Ліберальна партія України, Політична партія «Вперед, Україно!», Політична партія «Європейська

столиця». Максимальна кількість голосів за ці партії була віддана в Могилів-Подільському, Ямпільському, Чернівецькому (по 20,6 %) Жмеринському та Вінницькому районах (по 19,7 %) та м. Вінниці (18,5 %). Як видно, підтримка ідеології цих партій типова для розвинутих, з господарської позиції, адміністративних територій області.

Адміністративні райони Хмельницької області відзначались в 2006 р. максимальною підтримкою партій ліберального, центристського спрямування. В середньому в області за ці партії проголосувало 20,6 % тих, хто взяв участь у виборах. В межах області за партії цього напрямку найбільше проголосувало в Полонському та Старокостянтинівському адміністративних районах (по 23,7 % голосів виборців), Віньковецькому, Новоушицькому, Ярмолинецькому районах (22,8 %).

В Тернопільській області партії цього напрямку мали найменшу підтримку у порівнянні з іншими областями регіону. Окрім того, жодна з партій цього напрямку не набрала в регіоні необхідного прохідного мінімуму, що свідчить про апатичне ставлення населення до їх ідеології. Також негативну роль відіграло ставлення електорату до лідерів цих партій, що зменшило підтримку очолюваних ними партій. Найбільше голосів за центристські партії було віддано в північних районах області (Кременецький та Шумський), що завжди відзначались орієнтацією на згадані ідеологічні позиції.

Парламентські вибори 2012 року підтвердили новий тренд в аналізі електоральної прихильності виборців подільських областей. Тернопільська область традиційно залишається лідером за прихильністю до правих поглядів. Підтримка правих націонал-патріотичних партій тут складала від 78,6 % в Збаразькому, Лановецькому, Підволочинському та Шумському районах до 89,3 % в Бучацькому, Гусятинському, Монастириському та Тербовлянському адміністративних районах. Партії ліберального центристського спрямування в області підтримало від 4,2 % в обласному центрі до 9,6 % в Збаразькому, Лановецькому, Підволочинському та Шумському районах. Чітко відслідковується орієнтація області на домінування української національної ідеї в господарстві та інших сферах суспільного устрою. В області, що займає середнє положення в межах Поділля – Хмельницькій, підтримка правих політичних сил стає дещо меншою – в Старокостянтинівському, Віньковецькому, Деражнянському, Летичівському та Старосинявському адміністративних районах цей показник складає 59,6 %, а в обласному центрі – 76,7 %. Зростає підтримка центристських партій – від 12 % в м. Хмельницькому до 24,2 % в Городоцькому, Дунаєвецькому, Чемеровецькому, Ярмолинецькому районах. З'являється чітка група симпатиків лівих неокомуністичних ідей – в середньому в області 8,8 % виборців підтримує їх погляди та програму (максимальна підтримка – 11,6 % була зафіксована в Славутському, Шепетівському, Полонському районах). Водночас для Вінницької області знов властивий ріст прихильників правих та право-центристських поглядів. В обласному центрі ці сили підтримали 75,1 % виборців, в Вінницькому районі – 74,6 % тих, хто голосував. Загалом в області партії цього спрямування підтримали 66,6 % виборців. Втратили свої позиції партії центристського спрямування – в середньому в області ці сили підтримувало 17,53 % виборців (максимальний показник властивий для Крижопільського, Могилів-Подільського, Піщанського, Чечельницького та Ямпільського районів – 24 % виборців). Підтримка лівих сил в області на тому ж рівні, що і в Хмельницькій – 8,9 %.

Проводячи порівняння результатів електоральних уподобань населення подільських областей за результатами чергових парламентських виборів до Верховної Ради України, можна сформулювати підсумкові висновки:

- в непропорційному вимірі населення подільських областей висловлювало свою підтримку всім ключовим ідеологічним напрямкам;
- підтримка правих, націонал-патріотичних сил за результатами виборів 2012 р. стала ще більшою (загальний приріст голосів у порівнянні з 2006 р. перевищив 7 %, причому особливо зросла підтримка в Вінницькій та Хмельницькій областях) і що важливо – консолідованою – основна кількість виборців підтримала лідерів перегонів – за ВО «Батьківщина», ВО «Свобода» та УДАР проголосувало до 92 % тих, хто підтримували дану ідеологічну лінію. Варто згадати й те, що у порівнянні з 2006 р. партії цього напрямку вже були в опозиції та мали певні перепони в поширенні своєї позиції;
- партії центристського спрямування не здобули суттєвої прихильності в виборців подільських областей і їх підтримка залишилась на рівні 2006 р.;
- традиційно незначною була підтримка партій лівого спрямування.

Література

1. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики. Монографія / М. С. Дністрянський. – Львів: Літопис; Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 490 с.
2. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України / М. С. Дністрянський. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 344 с.
3. Кузишин А.В. Геопросторова оцінка парламентських виборів 2012 року в Тернопільській області / А.В. Кузишин // Наукові записки. Серія: Географія. – Тернопіль, 2012. – № 3 (33). – С. 87-93.
4. Миронюк В.М. Електоральна географія регіону (на матеріалах галицьких областей). Автореф. ... канд. геог. Наук / В.М. Миронюк. – Львів, 2002. – 20 с.

5. Політична географія і геополітика: навчальний посібник для студентів географічних спец. вузів / Б.П. Яценко, В.І. Стафійчук, Ю.С. Брайчевський, О.В. Бородієнко: за ред. Б.П. Яценка. – К.: Либідь, 2007. – 256 с.
6. Черкашин К. Електоральна диференціація території України / К. Черкашин // Політичний менеджмент, 2008. – № 1. – с. 23-37.
7. ЦВК [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/>

Аннотация. А.В. Кузишин *Гепространственные особенности электоральных результатов областей Подольского региона.* Статья посвящена сравнительному анализу избирательного процесса в областях Подольского региона на примере очередных выборов в Верховную Раду 2006 и 2012 годов. В частности, проанализированы особенности электоральной активности, отмечено административные единицы областей с максимальными и минимальными показателями электоральной активности и сделана попытка обоснования таких показателей. Основное внимание уделено оценке электоральной благосклонности населения исследуемых областей в разрезе административных районов и определены идеологические предпочтения избирателей. Такой анализ позволяет сформировать видение будущего привязанности населения к политическим объединениям определенного идеологического направления.

Ключевые слова: выборы, электоральная привязанность, партийная приверженность, административные единицы, территориальная организация избирательного процесса, нарезка избирательных округов.

Abstract. A. Kuzyshyn *Geospatial particular electoral results area Podilsk region.* This article is devoted to the comparative analysis of the electoral process in the regions. For example Podolski region during next parliamentary elections in 2006 and 2012. Particularly the features of electoral activity were analyzed, the regions of maximum and minimum level of electoral activity were observed and the attempt to justify these indicators was made. The main attention is paid to assessing the electoral preferences of the population of the studied areas in terms of administrative districts and the ideological preferences of voters were defined. This analysis allows creating a vision of the future public preferences to political organizations with different ideological orientation.

Keywords: elections, electoral commitment constituencies, polling, territorial organization of the electoral process, cutting constituencies.

Поступила в редакцию 03.02.2014 г.